

Oppsummering fra innspillseminaret "Økonomiske, naturmessige, kulturelle og sosiale verdier – korleis vil vi bruke desse i kommunane våre?"

Tirsdag, 23. oktober 2018, kl. 10 til 15.30. Revsnes hotell, Byglandsfjord.

Fra innleggene

- Det å tro at utviklingen skjer automatisk på grunn av gode utviklingsplaner er en blindspor. Disse planene har en betydning, men de forklarer ikke hvorfor noen kommuner har bedre suksess enn andre.
- Tillitt mellom næringslivet og kommunen er veldig viktig og en forklarende faktor for suksess.
- Mindre kommuner kan og bør være en motvekt til de store "motorkommuner" - ikke på vondt men på godt for å få til en balansert utvikling på Agder.
- Det kreves utvikling av spesielle tiltak for små kommuner med "tynn boligmarked": "Bruk småbyfordeler".
- Naturvern kan gi grunnlag for lokal utvikling som eksempler fra konkrete kommuner viser.
- Arbeid med verdiskaping i bred forstand handler om å se sammenhenger mellom økonomisk, miljømessig, kulturell og sosial verdiskaping, og å utnytte dette samspillet til å skape større lokal merverdi. En viktig premisse her er at én form for verdiskaping ikke skal ødelegge for en annen, eller bidra til å svekke den totale verdiskapingen.
- Det er viktig at fylkeskommunen er en god samarbeidspartner for kommunene og regioner.

- Bærekraftig samfunnsutvikling handler ikke bare om økonomisk vekst, men også om gode levekår, likestilling, inkludering og mangfold.

Fra spørsmålsrunden etter lunsjen

- "Fylkeskommunen må være tilstede i regionrådene – administrativt og politisk – til enhver tid"
- Prøv å finne en felles identitet i regionen, sånn som Setesdal har gjort. Felles identitet er vanskelig å bygge, men vi må ha felles visjon og felles mål.
- Regionplan Agder 2030 må forankres godt i kommunene og regionene. Jobb med å skape eierforhold over tid.
- Det bør jobbes aktivt for å skape tillitt mellom kommunen og næringsliv.
- Vi må ha en "optimistisk utviklingskultur".
- Sats på demokratibyggning for ungdom.

Fra diskusjonene i gruppene

1. HVA TAR VI MED OSS HER PÅ AGDER AV DET SOM HAR FUNGERT BRA ANDRE STEDER?

"Stjele det som fungerer andre steder, men ikke blåkopi!"

- **Samarbeid mellom fylkeskommunen, regionene og kommunene**
 - Partnerskapsavtaler mellom fylkeskommunen og regionene, og mellom fylkeskommunen og kommunene. 10 års varighet? Får da tid til å jobbe langsiktig.
 - Klare roller mellom fylkeskommunen, kommuner, regionråd
 - Samarbeid om oppfølging av oppgaver.
 - Forutsigbarhet og varighet over tid i samspillet med fylket og andre aktører: Ikke avhengig av kortvarig prosjektfinansiering. Behov for virkemidler ut i regionene.
 - Styrke regionene på tvers av grenser, se hverandres ressurser og styrker.
 - God kommunikasjon og positivitet er viktig.
- **Planlegging og utvikling**
 - Ønsker tydelige mål i planene og klare veivalg.
 - Planene må være godt forankret hvis det skal bli resultater.
 - Kommunene (både politisk og administrativt) har ansvar for å gjøre regionale planer til sin egen.
 - Involvering er nøkkelen til suksess.
 - Identifisere de store fellesprosjekter. Tydelige prosjekter som treffer hele regionen er viktige.
 - Viktig med et godt kunnskapsgrunnlag.
 - Samarbeid om oppfølging av oppgaver.
- **Skape lokal identitet: merkevarebygging, omdømmebygging**
 - Alle kommuner har sine særstillinger og kjerneverdier
 - Bygge identitet for de som bor.

- Tidlig innsats for å bygge identitet.
- **Sentrums- og stedsutvikling**
 - Utvikle urbane kvaliteter. I større byer må det være fokus på hovedsentrum, men også på å bygge opp bydelssentrene.
 - Differensiert boligstrategi – de boligene som anses som attraktive for de fleste er ikke nødvendigvis attraktive for alle.
 - Se i større grad på flerfunksjonsbygg.
 - Skape eierskap og nærhet i de lokale tilbudene.
 - Ett sentrum, ikke bygge ut periferien. Eksempel Vegårshei – ett sentrum. Har bygd om låver til leiligheter. Finne hva som er unikt, og bygge rundt det.
 - Bokkvalitet, bostedsutvikling
 - Fulle sentrene med andre typer innhold og aktiviteter.
- **Tillit**
 - Bygge kultur og tillitt og starte nedenfra.
 - Kultur og tillitt og god kommunikasjon må vi jobbe med på kommunenivå og sammen med fylkeskommunen.
 - Kunnskap til hverandre- næringsliv og kommuner.
 - Enda bedre kontakt mellom næringslivet, politikere, administrasjonen, frivillige.
 - Optimisme, tro på at dette går er viktig.
- **Verdiskaping og næringsutvikling**
 - Tenk verdiskaping i bred forstand.
 - Stedlig kultur: åpenhet for næringsutvikling, inkludering, kommunikasjon
- **Befolkningsutvikling**
 - Jobbe både for å beholde folk og å trekke nye folk. Ta imot tilflyttere og betrakte de som en av oss. Ressursfolk som kommer må tas vare på og integreres.
 - Fraflytting av kompetanse – hvordan få de med høyere utdanning tilbake? Ofte også knyttet til en annen person med utdanning.
- **Innbyggermedvirkning**
 - Involvere innbyggere i større grad; øke samspill mellom administrasjon, politikerne og innbyggerne.
 - Finn ut hva brukerne mener om våre tjenester (innbyggerundersøkelser).
 - Samarbeid med skolene.
- **Kunst og kultur:** Bygge opp om regionale tilbud innenfor **kunst og kultur** i samarbeid med kommunene som den enkelte kommune ikke klarer å gi alene.
- **Natur- og kulturpark:** felles plattform

2. HVA BETYR DET Å SKAPE ATTRAKTIVE BYER, TETTSTEDER OG DISTRIKTER PÅ AGDER?

- **Utvikle nye hårete mål**
 - Vi klarte å få universitet i 2007: Hva er det nye "strekkmålet" for kunnskap og kompetanse i Agder?
 - Tydelige prosjekter som treffer i delregionene og som betyr noe for menneskene som bor der.
 - Tenk langsiktig.
- **Vekst i befolkning og arbeidsplasser.** Men fornyelse kan være like viktig som vekst.
 - Det må være et variert tilbud av arbeidsplasser som sikrer muligheter for flest mulig.
 - Utvikle arbeidsmarkedet, markedsføring av jobb muligheter, inkl. sommerjobber
 - Forvalte ressurser og skape verdier av de.
- **Utvikle infrastrukturen, spesielt den digitale**
 - Hvilke konsekvenser har "den nye digitale hverdagen"?
 - Pendlesituasjonen må være bra: veier og kollektivtransport.
 - Jobbe enda mer med store infrastruktur-tiltak
- **Skape sosiale møteplasser**
 - Utvikle tilbud og fritidsaktiviteter i nærmiljøet og gjøre dem kjent.
 - Tilgjengelighet.
 - Bruk innovative modeller for etablering av møteplasser.
 - Det kulturelle tilbudet.
 - Yngre søker en form for urbanitet også på bygda. Dette handler mye om møteplasser.
 - Gode sosiale arenaer og lavterskel tilbud (folkehelse, inkludering, samhandling og sosial omgang)
- **Identitet og egenart**
 - Regioner bør bygges rundt felles identitet.
 - Utvikle stedene i forhold til de kvalitetene de har. Ulike steder gir ulike muligheter. Ta vare på egenart og særtrekk. Bygg attraktivitet på hver sine fortrinn (forskjeller) og utfylle hverandre.
 - Bygge opp om ulike identiteter i større byer. Verne om bygg og industri. Bevare steder med sterke identiteter.
- **Likestilling, inkludering og mangfold**
 - Jobbe med utfordringer som manglende heltidskultur, kvalitet på SFO, barnehagetilbud. Hvis ikke en gjør det blir stedene mindre attraktive for kvinner og folk med høyere utdanning.
 - Like muligheter for alle.
- **Et variert boligtilbud for alle**
 - Tilby ulike boliger til ulike grupper.
 - Utvikle gode steder å bo for alle generasjoner.
 - Folk må kunne bo lenger i egen bolig.

- **Bærekraftig sentrums-, steds- og arealutvikling**
 - Offentlige investeringer må skje innenfor tettstedene (f. eks. sykehjem).
 - Bærekraftig strategisk lokalisering av offentlige bygg (f. eks. barnehagen som "grendehus" i helgene).
 - Identitet og arkitektur er viktig.
 - Sammenheng mellom næringsattraktivitet og bostedsattraktivitet.
 - Bygg boliger med korte avstander til tjenestene.
 - Være åpne for å fylle sentrum med andre funksjoner: kultur og opplevelser
 - Begrense kjøpesentre.
 - Gjør naturen tilgjengelig for alle.
 - Bygg steder og miljøer som er attraktive for folk med høyere utdanning
- **Regionalt samarbeid**
 - Kampen for humankapital – utfylle hverandre i regionen så vi ikke spiller hverandre ut.
 - Utnytte de mulighetene som ligger i alle områdene i Agder og samarbeid mellom regionene.
 - «Alle er med og drar lasset».
- **Desentralisert utdanning**
- **Muligheter innenfor kultur:** Plass til kultur/handverk; areal, bygg og områder; også med tanke på turisme og næringsliv, klyngetankegang.
- **Utnytte frivilligheten**
- **Samarbeid mellom kommuner, næringsliv og sivilsamfunn om drift og utvikling**
- **Samhandling mot Europa som grunnlag for utvikling av attraktivitet i regionen**
- **Praksisplasser og sommerjobber i distriktene for at unge får tilhørighet til de mindre stedene.**

3. HVORDAN FÅR VI TIL EN BALANSERT UTVIKLING OG VERDISKAPING I HELE AGDER? HVORDAN KAN VI TA HELE AGDER I BRUK?

- **Utvikle regionen basert på kommunens fortrinn og muligheter:**
 - Bygg på og vurderer der som finnes lokalt. Styrke den lokale kulturen og særegenheter og kvaliteter som et hvert sted har fokusere på at dem som bur her er enkeltpersoner.
 - Komplementære steder som utnytter komparative fordeler.
 - "Storytelling" om distriktene.
 - Velge et nivå på utviklingen som passer området.
 - Utnytte arbeidskraften som finnes i et område framfor å flytte arbeidsoppgavene for så å flytte folk.
 - Distriktsutviklingsmidler viktig.
- **Samarbeid:**
 - på tvers av kommunegrenser
 - vesentlig spesielt i innlandet Agder
 - se på likheter og hva man kan jobbe om sammen. Forståelse for hverandres ståsted og behov. Anerkjennelse hverandre, styrker og svakheter. Gjensidig forståelse for at sammen er vi sterkere.
 - bygge hverandre opp
 - om utvikling av gode næringsarealer
 - om fritids- og kulturtilbud
 - samarbeide der en kan, konkurrere der en må
 - Felles prosjekter / satsinger: f. eks. Electric Region Agder.
- **Infrastruktur, transport og mobilitet:**
 - raske veier + togtilbud
- Digital infrastruktur er helt avgjørende. Grunnbjelke på bredbånd og mobil må på plass - ikke skap "A og B kommuner". Trenger kartlegging over dekningsgrad i dag, og deretter forpliktende målsetninger for å fylle gapet. E – helsetjenester/velferdsteknologi avhengig av dekningsgrad. Grunnlag for digitalisering og effektivisering av offentlig sektor, også i distriktene. Forutsetning for å ha mulighet til hjemmekontor i distriktene. Kontorfelleskap i utkantene.
- **Utvikle byene/tettstedene som motor for sin region:**
 - Utvikle sterke regionsentre for å sikre tilstrekkelig robuste fagmiljø.
 - Ulike nivåer: Kristiansand som motor for hele Agder, mindre byer og tettsteder som motorer for sin region (f. eks. Evje for Setesdal).
 - Desentralisere offentlige arbeidsplasser
 - Ikke noen områder avfolkes til fordel for andre.
- **Opprettholde og videreutvikle desentralisert utdanning:**
 - Opprettholde de videregående skolene på Agder og gjerne videreutvikle dem med flere studietilbud. Viktig at de ikke blir sentralisert. Dette er viktig for å holde på ungdommen.
 - Desentralisert høyere utdanning. Gjerne mer studieplasser i distriktene.
- **Utvikle gode møteplasser som del av en god stedsutvikling:**
 - spesielt viktig på mindre steder.
 - "nøytrale" og "uforpliktende" møteplasser

- viktig for innflyttere og for å unngå ensomhet
- **Bostedsattraktivitet viktig i kommunene:**
 - Utleieboliger viktig så en får prøvd å bo på plassen.
 - Må ha attraktive oppvekstforhold og arbeidsplass for to.
 - Likestilling – kulturen må endres. Jfr. kvinner med høyere utdanning og hvor det er attraktivt å bo.
- **Utvikling/satsing basert på naturressursene og naturkvalitetene i distriktene:** Må også være mulig å finne bærekraftige løsninger for utvikling i tilknytning til verneområder.
- **Verdiskaping basert på "lykke".**
- **Utvikle kulturtilbud og turisme:**
 - Mer samlet markedsføring rundt felles interesser?
 - Bredere kulturtilbud, ikke bare sport og musikk.
- **Identitet:** Bygge stolthet av det vi tilbyr på Agder: f. eks. sommerjobb-program for unge i regionene.
- **Involvering av innbyggerne.**
- **Helhetlig planlegging** med et visst nivå av regulering (stikkord kjøpesentre)

4. HVEM MÅ SAMARBEIDE FOR Å OPPNÅ EN BALANSERT UTVIKLING? HVORDAN SKAPE TILLITSFULL SAMHANDLING MELLOM AKTØRENE?

- **Offentlige etater må samarbeide bedre med hverandre:** stat, fylkeskommuner, kommuner
- **Politikere, administrasjonen og næringsliv må samarbeide godt:**
 - Samhandling med næringslivet er spesielt viktig. Skape arenaer for det.
 - Involvere næringslivet dypere i lokale og regionale planprosesser. Kan gi verdifull ekstern innsikt og få frem momenter man ikke ser i «linja».
- **Akademia sammen med fylkeskommunen og kommunene.**
- **Innbyggerne, sivilsamfunn, lag, foreninger**
- **Samarbeid mellom flere klynger (næring/industri osv), regioner, næringslivet.**
- **Samarbeid næringsapparatet på Agder.**
- **Samarbeid offentlig – privat – akademia - kapitalen –gründeren.**

- **Tillitt er viktig:** Støtte hverandre og utnytte det hver enkelt er gode på.
- **Vi trenger møteplasser mellom aktører som vanligvis ikke prater så mye sammen.**
- **Unngå konflikter ved tidlig informasjon og deltakelse i prosesser.**
- **Felles forståelse for de utfordringer som man har i Agder, og for å utvikle Agder. Når alle kjenner dem vil det bli lettere å utvikle ting.**
 - Felles kunnskapsgrunnlag.
- **Storebrødre må være rause,** f.eks. Dyreparken i etableringen av USUS-klyngen, eller Kristiansand kommune som støttet opp under etablering av Vitensenter Sørlandet i Arendal.
- **Forstå og respektere de ulike rollene som vi har. Det bygger tillitt.** Det offentlige må forstå næringslivets ståsted, men det gjelder også omvendt!
- **Åpenhet, redelighet og etterrettelighet.**
- **Vi må lære av hverandre.**
- **Viktig å støtte lokale ildsjeler (f. eks. etablering av Vitensenter Sørlandet)**
- **Dialog gjennom felles plattform for samfunnsutvikling.**
- **Hvordan bryte ned konkurransebarrierer? Åpenhet er en god løsning.**
- **Realitets orientere oss; vi er for små i mange sammenhenger – nødvendig med samarbeid.**
- **Felles «økosystem» for næringsutvikling:** felles portal, felles strategi
- **Partnerskapsavtale mellom fylkeskommuner og regionene på ulike fagfelt og områder.**
- **Bevisst på veien fra strategisk plan til praktisk gjennomføring.**

Oppsummering

Tilbakemelding til seminaret: "Samlingen ga oss nye innsikter". Fin kombinasjon av innlegg og diskusjon. Bør vurdere egne workshops for å fange opp de stemmene spesielt fra de unge og fra de eldre.

AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE

Vest-Agder
fylkeskommune

Distriktsenteret
Kompetansesenter for distriktsutvikling

